

OSALLISUUS- JA VUOROVAIKUTUS SUUNNITELMA

2026-2029

Johdanto

Osallisuustyön visio Tampereella

Kaupunki on olemassa asukkaitaan varten. Asukkailla ja yhteisöillä on tarve ja oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin.

Tampereella visiomme on, **että jokainen tamperelainen saa äänensä kuuluviin ja löytää oman tapansa vaikuttaa yhteiseen kaupunkiin. Tampereella on hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen toimintaan ja jokainen voi tuntea kuuluvansa johonkin yhteisöön. Asukaslähtöisyys ohjaa kaikkea kaupungin tekemistä.**

Osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelmassa asetetaan kaupungin strategiaa tarkentavat kehittämisen painopisteet ja tavoitteet, joilla vahvistetaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä omaehtoista toimintaa Tampereen kaupungissa valtuustokauden 2025-2029 ajan. Suunnitelman avulla ohjataan ja kehitetään kaupungin osallisuustyötä.

Osallisuus on laaja käsite, joka kattaa myös esimerkiksi osallisuuden omaan elämään ja yhteiseen hyvään. Näitä teemoja käsitellään ja niihin liittyviä tavoitteita asetetaan hyvinvointisuunnitelmassa.

Saavuttaaksemme visiomme meidän tulee:

- Vahvistaa osallisuustyötä osaamista ja johtamista
- Mahdollistaa moniäänisempi ja saavutettavampi osallistuminen
- Tukea omaehtoista toimintaa ja toimia yhteisöjen kumppanina

VISIO 2035

Tekemisen kaupunki

Yhteistyöllä rohkeat ideat muuttuvat teoiksi. Tampereella jokainen voi osallistua tulevaisuuden kaupungin kehittämiseen, sillä yhdessä olemme Tampereen tekijöitä.

Osallistumisen vahvistaminen on yksi strategisista tavoitteista

Tampereen strategia 2035 Tekemisen kaupunki on laadittu valtuustokaudeksi 2025–2029. Strategian keskeisenä tavoitteena on osallisuuden ja edistäminen. Strategia antaa siis vankan tuen osallisuustyölle.

Valtuustokauden osallisuuden tavoite on:

- Kaupunkilaisten osallistuminen kaupungin kehittämiseen on vahvistunut

Osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelma tarkentaa Tampereen kaupungin strategiaa ja siinä konkretisoidaan sekä tarkennetaan osallisuuteen liittyviä strategisia tavoitteita.

Asukkaat tuntevat
lähiympäristönsä ja
elämänpiirinsä parhaiten.

Kun asukkaat osallistuvat, he
saavat samalla tietoa kaupungin
toiminnasta.

Päätöksenteko on sujuvampaa ja
päätöksiin sitoudutaan paremmin.
Tämä vähentää muutoksenhaun
tarvetta.

Nostoja osallisuuskyselystä ja johdon
työpajoista 2022–2023

Asukkaat ovat demokraattisen ja kestäväen kaupungin keskiössä

Kaupunki on keskeinen toimija demokratian edistäjänä. Kaupunki tarjoaa asukkailleen erilaisia mahdollisuuksia osallistua palvelujen ja lähiympäristön kehittämiseen. Se myös tukee eri tavoin paikallisyhteisöjen toimintaa.

Edustuksellisen demokratian rinnalle tarvitaan suoria osallistumisen tapoja, jotka tarjoavat mahdollisuuden vaikuttaa myös vaalien välisenä aikana. Monipuolisista osallistumisen mahdollisuuksista asukkaat voivat löytää itselleen sopivia tapoja vaikuttaa. Suora osallistuminen avaa vaikuttamisen mahdollisuuksia myös niille, jotka eivät äänestä esimerkiksi kuntavaaleissa. Erilaisilla osallistumisen tavoilla saadaan esiin asukkaiden moninaisia näkökulmia ja niitä voidaan ottaa huomioon kaupungin kehittämisessä.

Asukkailta saatavat näkemykset ja tieto auttavat parantamaan palvelujen, suunnittelun ja päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta. Vuorovaikutus kaupungin ja asukkaiden välillä vahvistaa molemminpuolista luottamusta ja lisää kaupungin legitimitettä. Vuorovaikutus myös lisää asukkaiden kokemusta omistajuudesta: asiat koetaan yhteisiksi ja niihin halutaan sitoutua. Lisäksi osallistuminen vahvistaa yhteisöllisyyttä ja asukkaiden tunnetta yhteenkuuluvuudesta.

Toimintaa ohjaavat periaatteet

Tampereen kaupungin eettiset toimintaperiaatteet:

- Toimimme avoimesti ja läpinäkyvästi
- Edistämme toiminnassamme oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Käyttäydymme kunnioittavasti ja pidämme huolta toisistamme
- Noudatamme hyvän hallinnon ja johtamisen periaatteita

Kaupunginlaajuiset asukasosallisuuteen liittyvät periaatteet täydentävät eettisiä periaatteita:

- Toimimme aidossa ja avoimessa vuorovaikutuksessa asukkaiden ja yhteisöjen kanssa
- Otamme asukkaat mukaan yhteisen kaupungin kehittämiseen ja tarjoamme monipuolisia vaikuttamisen mahdollisuuksia
- Mahdollistamme omaehtoista toimintaa ja tuomme asukkaita yhteen

Lainsäädännöstä tukea osallisuustyölle

Suomen perustuslain 14 §:ssä säädetään kansalaisten vaali- ja osallistumisoikeuksista. Perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Kuntalaki velvoittaa kuntia kuulemaan ja osallistamaan kuntalaisia heitä itseään koskevista päätöksistä. Kuntalaissa (410/2015) säädetään:

- kenellä on äänioikeus kuntavaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä
- kuka voi tehdä erilaisia aloitteita, miten aloitteita tehdään ja miten niitä käsitellään (kunnallinen kansanäänestys, kansanäänestysaloite)
- kolmesta vaikuttajaryhmästä (nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto)
- miten kunnan on viestittävä kuntalaisille
- valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä

Kuntalain 22 §:ssä on esitetty esimerkkejä tavoista, joilla asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää.

Osallistumisoikeuksista säädetään lisäksi useissa **muissa laeissa**:

- Maankäyttö- ja rakennuslaki
- Terveystieteiden laki
- Nuorisolaki
- Kirjastolaki
- Liikuntalaki
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

Kuva: Laura Hoppo

Osallisuustyö Tampereella

Osallistuva Tampere – kaikkien Tampere

Jokaisella tamperelaisella on oikeus ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kaupungin tulevaisuuteen.

Keskeiset käsitteet

Osallisuus on tunnetta siitä, että kuuluu johonkin ryhmään tai yhteisöön kuten perheeseen, yhdistykseen, työyhteisöön tai harrastusryhmään. Se on myös tietoisuutta siitä, että voi vaikuttaa asioihin ja tulee kuulluksi.

Osallistuminen on aktiivista toimintaa, joka pohjautuu haluun vaikuttaa johonkin itselle tärkeään asiaan.

Vuorovaikutus on ihmisten välistä ajatusten, kokemusten ja tiedon vaihtoa. Kuntademokratiassa vuorovaikutus tarkoittaa erityisesti asukkaiden ja viranomaisten välistä kaksisuuntaista dialogia, jossa tietoa ja näkemyksiä jaetaan, kuunnellaan ja hyödynnetään päätöksenteossa.

Omaehtoinen toiminta tarkoittaa itse suunniteltua ja toteutettua, omasta mielenkiinnosta kumpuavaa tekemistä yhteiseksi hyväksi. Kansalaisyhteiskunta koostuu omaehtoisesta toiminnasta ja siihen viitataan usein kolmannen ja neljännen sektorin käsitteillä.

Osallisuustyö on osallisuuden vahvistamiseen tähtäävää työtä.

Osallisuustyö osana kaikkea kaupungin tekemistä

Osallisuuden ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen tähtäävää työtä sanotaan **osallisuustyöksi**.

Osallisuustyö kuuluu jokaiselle. Sitä on asukkaiden ja asiakkaiden kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja palautteen hyödyntäminen.

Osallisuustyötä on myös asukkaiden mukaan ottaminen palveluiden kehittämiseen ja hallinnollisiin prosesseihin kuten kaavoitukseen ja päätösten vaikutusten ennakkoarviointeihin.

Kaupunki myös takaa edustuksellisen osallistumisen edellytykset.

Kaupungin osallisuustyö			
Kohdataan ja kuunnellaan asukkaita ja asiakkaita arjen työtilanteissa	Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua kaupungin suunnitteluun, hallinnollisiin prosesseihin ja palveluiden kehittämiseen	Taataan edustuksellisen osallistumisen edellytykset	Omaehtoisen toiminnan tukeminen
Asukkaiden osallistuminen			
Esim. arkipäiväinen vuorovaikutus kouluissa, päiväkodeissa ja muissa palveluissa	Esim. osallistuminen kaavoitukseen, vastaaminen kyselyihin tai yhteiskehittäminen raadissa	Esim. kuntavaaleissa äänestäminen ja asettuminen ehdolle	Esim. erilaiset avustukset ja yhteistyön muodot

Asukkaat voivat osallistua erilaisin tavoin. Kaikkia osallistumisen ulottuvuuksia tarvitaan ja yhdessä ne muodostavat osallistumisen kokonaisuuden.

Asukkailla ja yhteisöillä on monia mahdollisuuksia osallistua

Tampereella asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kehitetään tavoitteellisesti.

Kaupunki tarjoaa asukkaille monia erilaisia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kaupungin toimintaan ja sen palveluihin suunnittelu-, valmistelu-, päätös- ja toimeenpanovaiheessa.

Suoria vaikuttamismahdollisuuksia ovat esimerkiksi erilaiset kyselyt, palautteet, yleisö- ja keskustelutilaisuudet sekä yhteiskehittämisen erilaiset muodot.

Vaikuttamistoimielimet edustavat tiettyjä asukasryhmiä ja tuovat näiden näkökulmia esiin kaupungin päätöksenteossa esimerkiksi antamalla lausuntoja ja tekemällä aloitteita. Tampereella toimivat vanhus-, vammais- ja maahanmuuttajaneuvostot sekä Tampereen Lasten Parlamentti, nuorisovaltuusto ja romanityöryhmä.

Kaupunki tukee asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoista toimintaa muun muassa erilaisilla avustuksilla ja toimimalla yhteisöjen kumppanina.

Tampereella on aktiivisesti kehitetty ja kokeiltu myös uusia osallistumisen ja yhteisöjen tukemisen muotoja kuten osallistuvaa budjetointia, digitaalisia kansalaispaneeleja ja joukkorahoitusta.

Kaikkia näitä osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja esitellään tarkemmin kaupungin verkkosivuilla osoitteessa tampere.fi/osallistu.

Osallistumisen kokonaisuus Tampereella

Vaikuttamistoimielimet

Tuovat oman ryhmänsä ääntä kaupungin suunnittelun ja kehittämisen tueksi

Vanhus-
neuvosto

Vammais-
neuvosto

Maahan-
muuttaja-
neuvosto

Lasten
parlamentti

Nuoriso-
valtuusto

Osallistuminen kaupunkisuunnitteluun

Tapoja, joilla asukkaat voivat osallistua esimerkiksi kaavoitukseen ja liikennejärjestelmän suunnitteluun

Esittelyvideot

Yleisö-
tilaisuudet

Suunnittelu-
päivystykset

Muut tavat,
esimerkiksi
Puutarhakadun
työmaaraati

Yksiköissä toteutettavat osallistumismahdollisuudet

*Jokainen yksikkö toteuttaa oman tarpeensa ja resurssinsa puitteissa.
Osaan näistä on saatavilla malleja tai tukea*

Omat erilliset tiedonkeruun
tavat esim. kyselyt, haastattelut,
asukastilaisuudet

Asiakaskokemus-
kyselyt ja
palautetieto

Yksiköiden omat
asiakasraadit ja
kehittäjäryhmät

Muut kaupunkitasoiset osallistumisfoorumit

Tarjotaan kaupunkitasoisesti kaikkien hyödynnettäväksi

Tampereen raati

Tamperelaisten illat

Lasten ja nuorten
Vaikuta! -päivät

Laajat yhteiset kyselyt (esim.
hyvinvointikysely,
turvallisuuskysely ja
osallisuuskysely)

Nuorten Aktorit -
ryhmä

Asukkaiden ja yhteisöjen omaehtoisen toiminnan tukeminen

Tuetaan ja mahdollistetaan asukkaiden järjestämää yhteisöllistä toimintaa

Avustukset

Tilojen tarjoaminen
asukkaiden käyttöön

Viestinnällinen tuki

Vapaaehtoistoiminta

Kuva: Visit Tampere / Laura Vanzo

Osallisuustyön kehittäminen ja johtaminen

Kehittämisen painopisteet ja tavoitteet

Vahvempi osallisuustyön osaaminen ja johtaminen

Kehitämme yhdessä osallisuustyötä, sen mittareita ja tulosten hyödyntämistä

- Osallisuustyön johtamiselle luodaan vahvemmat rakenteet. Asetamme yhdessä palvelualueittain osallisuustyön tavoitteet ja toimenpiteet ja seuraamme niiden toteutumista.
- Käsitlemme ja hyödynnämme asukkailta saatua tietoa aiempaa laajemmin ja systemaattisemmin päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa.
- Osallisuustyötä vahvistetaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä.
- Kehitämme kaupungin henkilöstön osallisuustyön osaamista.
- Kehitämme osallisuustyön vaikutusten arviointia.

Moniäänisempi ja saavutettavampi osallistuminen

Viestimme saavutettavasti ja tarjoamme monipuolisia osallistumisen tapoja, jotka mahdollistavat moniäänisen vuorovaikutuksen

- Pyrimme tavoittamaan asian kannalta keskeiset kohderyhmät tukien erityisesti aliedustettujen ryhmien osallistumista.
- Viestimme saavutettavasti ja monikanavaisesti asukkaille. Asukkaat löytävät helposti tiedon osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista, niiden tuloksista sekä vaikutuksista.
- Kehitämme monipuolisia ja saavutettavia osallistumisen muotoja sekä vahvistamme asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon.

Sujuvampi yhteistyö ja kumppanuus

Tuemme omaehtoista toimintaa ja toimimme yhteisöjen kumppanina

- Helpotamme omaehtoisen toiminnan järjestämistä Tampereella.
- Toimimme yhteisöjen kumppanina ja ratkaisemme haasteita yhdessä tamperelaisten hyväksi.

Kaupunkitasoisen osallisuustyön organisoituminen ja johtaminen

Tampereen kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelma

15

Osallisuustyötä tehdään poikkihallinnollisesti

Kaupunkitasoinen osallisuustyö

Osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelma on Tampereen kaupungin strategiaa tarkentava erillisohjelma. Sen avulla johdetaan, kehitetään ja koordinoitaan kaupunkitasoista osallisuustyötä.

Kaupunkitasoisen osallisuustyön koordinointi

Toimenpiteiden seurannasta ja suunnitelman päivittämisestä vastaa sivistyspalvelujen palvelualueen yhteisö- ja kehittämispalvelut. Tiimi vastaa myös kaupunkitasoisen osallisuustyön kehittämisen tuesta.

Osallisuustyöryhmä

Poikkihallinnollisen osallisuustyön johtamisen ja poikkihallinnollisen yhteistön vahvistamiseksi on osallisuustyöryhmä, jota koordinoi yhteisö- ja kehittämispalvelut. Työryhmään on nimetty osallisuustyötä tekeviä eri puolilta organisaatiota ja sen jäsenet toimivat yhteyshenkilöinä omalla palvelualueellaan ja konsernihallinnossa. Työryhmän tehtävänä on:

- Koota yhteen osallisuustyötä tekeviä eri puolilta organisaatiota ja luoda yhteistyörakenteita ja yhteisiä toimintatapoja
- Osallistua osallisuustyön tavoitteiden ja toimenpiteiden laadintaan osana kaupungin toiminnan ja talouden prosessia
- Seurata kaupungin yhteisten sekä palvelualueiden omien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista

Palvelualueiden ja konsernihallinnon osallisuustyö

Palvelualueet ja konsernihallinto määrittelevät omat sitovat osallisuustyön kehittämistavoitteensa ja toimenpiteensä osana toteutus- ja vuosisuunnittelua kaupunkitasoisen suunnitelman pohjalta. Osallisuustyöryhmä osallistuu toimenpiteiden laadintaan esim. laatimalla ja tarjoamalla syötteitä vuosisuunnitteluprosessista vastaaville. Palvelualueiden johtoryhmät seuraavat tavoitteiden toteutumista.

Lautakunnat seuraavat ja arvioivat osallisuustyön tavoitteiden toteutumista osana toteutus- ja vuosisuunnitelmien seurantaa.

Suunnitelman seuranta ja päivittäminen

Kaupunginhallitus seuraa osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelman tavoitteiden toteutumista vähintään kerran toimikautensa aikana.

Suunnitelman päivitystarpeita arvioidaan strategian päivityksen yhteydessä neljän vuoden välein. Samalla kootaan ja käsitellään suunnitelman toteumaa esittelevä raportti.

Suunnitelman päivittäminen

Kaupunkitasoinen suunnitelma valmistuu

Suunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 28.8.2023.

Valmistelussa tehtiin laajasti yhteistyötä eri sidosryhmien ja kaupungin asiantuntijoiden kanssa osallisuustyön nykytilan ja kehittämistarpeiden tunnistamiseksi. Samaa tietopohjaa on hyödynnetty suunnitelman päivittämisessä.

Osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelman raportointi & seuraavan suunnitelman laadinta

Vanha valtuusto hyväksyy suunnitelman toteumaa esittelevän raportin.

Laaditaan osallisuus- ja vuorovaikutussuunnitelma seuraavalle valtuustokaudelle.